

AD QUARTUM dicendum, quod illa circumstantia efficacior est ad aggravandum, quae magis appropinquat ad speciem peccati: unde quamvis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen ex materia, circa quam est, gravitatem habet majorem, quam inordinata comestio, cum sit circa ea quae pertinent ad fovendum foedus societatis humanae, ut dictum est (*in corp.*); et ideo ratio non sequitur.

ARTICULUS V.

277

UTRUM ALIQUANDO LICITUM FUERIT CONCUBINAM HABERE.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod aliquando licitum fuerit concubinam habere: sicut enim habere unam uxorem est de lege naturae, ita non habere concubinam: sed aliquando licuit plures uxores habere; ergo et habere concubinam.

2. PRAETEREA. Non potest aliqua simul esse ancilla, et uxor: unde secundum legem hoc ipso quod ancilla in matrimonium ducebatur, libera reddebatur: sed aliqui amicissimi Deo leguntur ad suas accessisse ancillas, sicut Abraham, et Jacob; ergo illae non erant uxores; et sic aliquando licuit concubinas habere.

3. PRAETEREA. Illa quae in matrimonium ducitur, non potest ejici, et filius ejus debet esse haereditatis particeps: sed Abraham ejecit Agar, et filius ejus non fuit haeres (*Gen. 21.*); ergo non fuit uxor Abrahae.

SED CONTRA. Ea quae sunt contra praecepta Decalogi, nunquam licuerunt: sed habere concubinam est contra praeceptum Decalogi, scilicet: *Non moechaberis*; ergo nunquam fuit licitum.

Praeterea. Ambrosius dicit in libro de Patriarchis (*seu lib. 1. de Abraham, cap. 4. ante med.*): «Viro non licet, quod mulieri non licet»: sed nunquam licuit mulieri ad alium virum accedere, dimisso viro proprio; ergo nec viro unquam licuit concubinam habere.

RESPONDEO dicendum, quod Rabbi Moyses dicit (*lib. 3. Dux errant. cap. 50. aliquant. a princ.*), quod ante tempus legis fornicatio non erat peccatum, quod probat ex hoc, quod Judas cum Thamar concubuit: sed ista ratio non cogit; non enim necesse est filios Jacob a peccato mortali excusari, cum accusati fuerint apud patrem crimine pessimo, et in Joseph necem, et venditionem consenserint. Et ideo dicendum est, quod cum habere concubinam non matrimonio junctam sit contra legem naturae, ut dictum est (*art. 3. huj. q.*), nullo tempore secundum se licitum fuit, nec etiam ex dispensatione. Sicut enim ex dictis patet (*ibid.*), concubitus cum ea quae non est matrimonio juncta, non est conveniens actio ad bonum prolis, quod est principalis finis matrimonii; et ideo est contra prima praecepta legis naturae quae dispensationem non recipiunt: unde ubicumque legitur in veteri Testamento, aliquos concubinas habuisse, quos necesse sit a peccato mortali excusari, oportet eas esse matrimonio junctas, et tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione uxoris, et aliquid de ratione concubinae. Secundum enim quod matrimonium ordinatur ad suum principalem finem, qui est bonum prolis, uxor viro conjungitur indissolubili conjunctione, vel saltem diuturna, ut ex dictis patet (*art. 1. huj. q.*); et circa hoc non est aliqua dispensatio: sed quantum ad secundum finem, qui est dispensatio familiae, et communicatio operum, uxor conjungitur viro ut socia; et hoc deerat in his, quae concu-

binas nominabantur: in hoc enim poterat esse dispensatio, cum sit secundarius matrimonii finis; et ex hac etiam parte habebant aliquid simile concubinis, ratione cujus concubinae nominabantur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod habere plures uxores non est contra prima praecepta legis naturae, sicut habere concubinam, ut ex dictis patet (*art. 1. huj. q. ad 7. et 8.*); et ideo ratio non sequitur.

AD SECUNDUM dicendum, quod antiqui Patres ea dispensatione, qua plures habebant uxores, ad ancillas accedebant uxorio affectu: erant enim uxores quantum ad principalem, et primum finem matrimonii; sed non quantum ad aliam conjunctionem, quae respicit secundarium finem, cui conditio servitutis opponitur, cum non possit simul esse socia, et ancilla.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut in lege Moysi per dispensationem licebat dare libellum repudii ad evitandum uxoricidium, ut dicitur (*q. 67. art. 6.*); ita ex eadem dispensatione licuit Abrahae ejicere Agar, ad significandum mysterium, quod Apostolus explicat Galat. 4.: quod etiam ille filius haeres non fuerit, ad mysterium pertinet, ut ibidem patet, sicut et quod Esau filius liberae haeres non fuit, ut patet Rom. 9.; similiter etiam propter mysterium factum fuit, ut filii Jacob ex ancillis, et liberis nati haeres essent, ut Augustinus dicit (*tract. 11. in Joan. circ. med.*), quia «Christo nascuntur in baptismo filii et haeres tam per bonos, quos libera significat, quam per malos ministros, qui per ancillas significantur».

QUAESTIO LXVI.

DE BIGAMIA, ET IRREGULARITATE EX EA CONTRACTA,
IN QUINQUE ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum de bigamia, et irregularitate ex ea contracta.

Circa quod quaeruntur quinque.

Primo. Utrum illi bigamiae, quae est ex hoc quod aliquis duas uxores successive habuerit, sit irregularitas annexa.

Secundo. Utrum irregularitatem contrahat qui simul duas uxores habuit.

Tertio. Utrum irregularitas contrahatur ex hoc, quod quis uxorem non virginem accipit.

Quarto. Utrum bigamia per baptismum solvatur.

Quinto. Utrum cum bigamo liceat dispensare.

ARTICULUS I.

278

UTRUM BIGAMIAE IRREGULARITAS SIT ANNEXA.

(*S. Thom. 4. Dist. 27. q. 3. art. 1. et seq.*).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod illi bigamiae, quae est ex hoc quod aliquis duas uxores successive habuit, non sit irregularitas annexa, quia

ex defectu proprio, quam alieno: sed si ipse contrahens non sit virgo, non efficitur irregularis; ergo multo minus, si uxor ejus virgo non sit.

2. PRAETEREA. Potest esse, quod aliquis defloraverit aliquam, et postea ducat eam in uxorem: talis autem non videtur fieri irregularis, quia non divisit carnem suam in plures, nec etiam uxor ejus, et tamen ducit corruptam in uxorem; ergo talis modus bigamiae non causat irregularitatem.

3. PRAETEREA. Nullus potest contrahere irregularitatem nisi voluntarius: sed aliquis quandoque ducit uxorem non virginem involuntarius, ut quando credit eam virginem esse, et postea invenit eam corruptam fuisse, cognoscens eam; ergo talis modus non semper facit irregularitatem.

4. PRAETEREA. Corruptio sequens matrimonium est vituperabilior, quam praecedens: sed si uxor, postquam est consummatum matrimonium, ab aliquo cognoscatur, non efficitur vir irregularis, alias puniretur pro peccato uxoris: potest etiam esse, postquam hoc sciat, quod reddat ei debitum poscenti, antequam de adulterio accusata condemnetur; ergo videtur, quod ille modus bigamiae non causet irregularitatem.

SED CONTRA est, quod Gregor. dicit (*lib. 2. Regist. indict. 10. epist. 25.*): « Praecipimus, ne unquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, aut qui virginem non est sortitus in uxorem, aut ignorantem literas, aut habentem quamlibet partem corporis vitiatam, vel poenitentiae, vel curiae, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere ».

RESPONDEO dicendum, quod in conjunctione Christi, et Ecclesiae unitas ex utraque parte invenitur; et ideo sive divisio carnis invenitur ex parte viri, sive ex parte uxoris, est defectus sacramenti: sed tamen diversimode, quia ex parte viri requiritur, quod aliam non duxerit in uxorem, non quod sit virgo; sed ex parte uxoris requiritur, quod etiam sit virgo: cujus ratio a Decretistis assignatur, quia sponsus significat Ecclesiam militantem, cujus curam gerit episcopus, in qua sunt multae corruptiones; sed sponsa significat Christum, qui virgo fuit: et ideo ex parte sponsae requiritur virginitas, sed non ex parte sponsi, ad hoc quod aliquis episcopus fieri possit. Sed haec ratio est expresse contra Apostolum ad Ephes. 5.: *Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam*; ex quo apparet, quod uxor significat Ecclesiam, et sponsus Christum; et iterum: *Quoniam vir est caput mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiae*. Et ideo alii dicunt, quod per sponsum significatur Christus, per sponsam Ecclesia triumphans, in qua non est aliqua macula: Christus autem habuit primo Synagogam, quasi concubinam; et sic non tollitur aliquid de perfectione significationis sacramenti, si sponsus habuit prius concubinam. Sed hoc est valde absurdum, quia sicut est una fides antiquorum, et modernorum, ita una Ecclesia; unde illi qui tempore Synagogae Deo serviebant, ad unitatem Ecclesiae, in qua Deo servimus, pertinebant: et praeterea hoc est expresse contra illud, quod habetur Jerem. 3., Ezech. 16., et Oseae 2., ubi expresse fit mentio de desponsatione Synagogae: unde non fuit sicut concubina, sed sicut uxor. Et praeterea secundum hoc fornicatio esset sacramentum illius conjunctionis: quod est absurdum: et ideo Gentilitas, priusquam desponsaretur a Christo in fide Ecclesiae, corrupta fuit a diabolo per idololatriam. Et ideo aliter dicendum, quod defectus in ipso sacramento causat irregularitatem: corruptio autem carnis extra matrimonium contingens, quae praecessit matrimonium, nullum defectum facit in sacramento ex parte illius, in quo est corruptio; sed facit defectum ex parte alterius, quia actus contrahentis matrimonium non cadit supra seipsum, sed supra alterum, et ideo ex termino

specificatur, qui etiam est respectu illius actus quasi materia sacramenti: unde si mulier esset ordinis susceptiva, sicut efficitur vir irregularis ex hoc quod ducit uxorem corruptam, non autem ex hoc quod corruptus contrahit, ita fieret mulier irregularis, si contraheret cum corrupto, non autem si contraheret corrupta, nisi in alio matrimonio prius corrupta fuisset.

Et per hoc patet solutio AD PRIMUM.

AD SECUNDUM dicendum, quod in tali casu sunt diversae opiniones: tamen probabilius est, quod non sit irregularis, quia carnem suam non divisit in plures.

AD TERTIUM dicendum, quod irregularitas non est poena inflicta, sed defectus quidam sacramenti; et ideo non oportet, quod semper sit voluntaria bigamia, ad hoc quod irregularitatem causet; et ideo ille qui uxorem ducit corruptam, quam virginem credit, irregularis est, eam cognoscens.

AD QUARTUM dicendum, quod si mulier fornicetur post matrimonium contractum, non efficitur ex hoc vir irregularis, nisi post corruptionem adulterii eam iterato cognoscat, quia alias corruptio uxoris nullo modo cadit sub actu matrimoniali viri: sed si etiam per jus compellatur ei reddere debitum, vel etiam ex conscientia propria, illa petente, debitum reddat, ante condemnationem adulterii, irregularis efficitur; quamvis de hoc sint opiniones: sed hoc quod dictum est, est probabilius, quia hic non requiritur quod [*al. quid*] sit peccatum, sed significatio tantum.

ARTICULUS IV.

281

UTRUM BIGAMIA SOLVATUR PER BAPTISMUM.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod bigamia per baptismum solvatur: dicit enim Hieron. in epist. ad Tit. (*sup. illud. cap. 1. : Unius uxor vir*) quod si quis ante baptismum plures uxores habuit, vel unam ante, et aliam post, non est bigamus; ergo bigamia per baptismum solvitur.

2. PRAETEREA. Qui facit quod majus est, facit quod minus est: sed baptismus tollit omne peccatum, quod est gravius, quam irregularitas; ergo tollit bigamiae irregularitatem.

3. PRAETEREA. Baptismus tollit omnem poenam ex actu proveniente: sed irregularitas bigamiae est huiusmodi; ergo, etc.

4. PRAETEREA. Bigamus est irregularis, in quantum deficit a repraesentatione Christi: sed per baptismum plene Christo conformamur; ergo solvitur illa irregularitas.

5. PRAETEREA. Sacramenta novae legis sunt magis efficacia, quam sacramenta veteris legis: sed sacramenta veteris legis solvebant irregularitates, ut in princ. lib. 4. Senten. dictum est a Magistro; ergo et baptismus, qui est efficacissimum sacramentum in nova lege, solvit irregularitatem ex bigamia contractam.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit (*lib. 1. de Bono Conjug. cap. 18. a princ.*): « Acutius intelligunt, qui nec eum qui catechumenus, aut paganus habuit alteram, ordinandum censuerunt, quia de sacramento agitur, non de peccato ».

Praeterea. Sicut idem ibidem dicit, « foemina, si catechumena, vel pagana vitata est, non potest inter Dei virgines post baptismum consecrari »; ergo eadem ratione nec bigamus ante baptismum ordinari.

RESPONDEO dicendum, quod baptismus solvit culpas, et non solvit conjugia; unde cum ex ipso conjugio sequatur irregularitas, per baptismum tolli non potest, ut August. dicit (*loc. cit.*).

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in casu isto non tenetur Hieronymi opinio, nisi forte velimus eum exponere, quod loquimur quantum ad facilitatem [*al. superioris*] dispensationem.

AD SECUNDUM dicendum, quod non oportet, quod illud quod facit majus, faciat minus, nisi sit ad illud ordinatum: et hoc deficit in proposito, quia baptismus ad irregularitatem tollendam non ordinatur.

AD TERTIUM dicendum, quod hoc intelligendum est de poenis, quae consequuntur ex actuali peccato, quasi inflictæ, vel infligendæ; non enim aliquis per baptismum virginitatem recuperat, nec similiter carnis indivisionem.

AD QUARTUM dicendum, quod baptismus conformat Christo quantum ad virtutem mentis, sed non quantum ad statum carnis, qui consideratur in virginitate, vel divisione carnis.

AD QUINTUM dicendum, quod illae irregularitates ex levibus causis non perpetuis erant contractæ, et ideo etiam per illa sacramenta auferri poterant: et iterum erant ad hoc ordinata; non autem baptismus ad hoc ordinatur.

ARTICULUS V.

282

UTRUM CUM BIGAMO LICEAT DISPENSARE.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod cum bigamo non liceat dispensare, quia extr. de Bigamis (*cap. Nuper*) dicitur: « Cum clericis, qui, in quantum in ipsis fuit, secundas sibi mulieres conjunxerunt matrimonialiter, tantquam cum bigamis non licet dispensare ».

2. PRAETEREA. Contra jus divinum non licet dispensare: sed omnia quae in Canone dicuntur, ad jus divinum pertinent; cum ergo Apostolus in Scriptura canonica dicat: *Oportet episcopum unius uxoris virum esse* (1. *Timoth. 3.*), videtur quod in hoc non possit dispensari.

3. PRAETEREA. Nullus potest dispensari in his, quae sunt de necessitate sacramenti: sed non esse irregularem est de necessitate sacramenti ordinis, cum significatio, quae est sacramento essentialis, desit in eo qui est irregularis; ergo non potest in hoc dispensari.

4. PRAETEREA. Hoc quod rationabiliter factum est, non potest rationabiliter mutari; si ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est ei adjuncta irregularitas, quod est inconueniens.

SED CONTRA est, quod Lucius papa dispensavit cum episcopo Panormitano, qui erat bigamus (*ut hab. in Gloss. sup. cap. Lector, Dist. 34.*).

Praeterea. Martinus papa dicit (*hab. inter capitula Martini Bracharensis, cap. 43. Conc. et loco mox cit.*): « Lector, si viduam uxorem accipiat, in lecto-ratu permaneat; aut si necessitas fuerit, subdiaconus fiat, nihil autem supra; similiter si bigamus fuerit »; ergo ad minus usque ad subdiaconatum cum eo dispensari potest.

RESPONDEO dicendum, quod bigamiae non est adjuncta irregularitas de jure naturali, sed de jure positivo; nec iterum est de essentialibus ordinis, quod aliquis non sit bigamus, quod patet ex hoc, quod si aliquis bigamus ad ordines accedat, characterem accipit: et ideo papa potest dispensare in tali irregularitate totaliter, sed episcopus quantum ad minores ordines; et qui-

dam dicunt, quod etiam quantum ad majores, in illis qui volunt Deo in religione servire, propter vitandum religiosorum discursum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod per illam Decretalem ostenditur eadem esse difficultas dispensandi in illis, qui de facto cum pluribus contraxerunt, ac si de jure contraxissent; non quod subtrahatur simpliciter potestas papae dispensandi in talibus.

AD SECUNDUM dicendum quod hoc est verum quantum ad ea quae sunt de jure naturali, et quantum ad ea quae sunt de necessitate sacramentorum, et fidei: sed in aliis quae sunt de institutione apostolorum, cum Ecclesia habeat nunc eandem potestatem statuendi, et destituendi, quam tunc habuit, potest per eum, qui primatum tenet in Ecclesia, dispensari.

AD TERTIUM dicendum, quod non quaelibet significatio est de essentia sacramenti, sed tantum illa quae pertinet ad officium [*al. effectum*] sacramenti: et talis non tollitur per irregularitatem.

AD QUARTUM dicendum, quod in particularibus non potest inveniri ratio, quae omnibus competat aequaliter, propter eorum diversitatem; et ideo quod universaliter statutum est rationabiliter, consideratis his quae in pluribus accidunt, potest etiam per dispensationem rationabiliter removeri in aliquo casu determinato.

QUAESTIO LXVII.

DE LIBELLO REPUDIÏ, IN SEPTEM ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de libello repudiÏ.

Circa quod quaeruntur septem.

Primo. Utrum inseparabilitas matrimonii sit de lege naturae.

Secundo. Utrum repudiare uxorem possit esse licitum per dispensationem

Tertio. Utrum sub lege Moysi fuerit licitum.

Quarto. Utrum liceat uxori repudiatæ alium virum accipere.

Quinto. Utrum liceat viro repudiatam a se iterum ducere.

Sexto. Utrum causa repudiÏ fuerit odium uxoris.

Septimo. Utrum causae repudiÏ deberent in libello scribi.

ARTICULUS I.

283

UTRUM INSEPARABILITAS UXORIS SIT DE LEGE NATURAE.

(*S. Thom. 4. Dist. 33. q. 2. art. 1. et seq.*).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod inseparabilitas uxoris non sit de lege naturae: lex enim naturae communis est apud omnes: sed nulla lege praeter legem Christi fuit prohibitum uxorem dimittere; ergo inseparabilitas uxoris non est de lege naturae.

2. PRAETEREA. Sacramenta non sunt de lege naturae: sed inseparabilitas matrimonii ad sacramenti bonum pertinet; ergo non est de lege naturae.

multitudo, et unitas consequuntur ens: cum ergo non ens non faciat multitudinem aliquam, ille qui habet successive duas uxores, quando una est in esse, alia in non esse, ex hoc non efficitur vir non unius uxoris, qui secundum Apostolum ab episcopatu prohibetur (*1. Tim. 3. et Tit. 1.*).

2. PRAETEREA. Majus signum incontinentiae apparet in eo qui plures fornicarie cognoscit, quam in eo qui plures uxores successive habet: sed ex primo non efficitur aliquis irregularis; ergo nec ex secundo.

3. PRAETEREA. Si bigamia irregularitatem causat, aut hoc est ratione sacramenti, aut ratione carnalis copulae: sed non ratione primi, quia si aliquis cum una contraxisset per verba de praesenti, et ea mortua ante carnalem copulam subsecutam, duceret aliam, efficeretur irregularis; quod est contra decretum Innocentii III. (*cap.: Debitum, de Bigamia*): nec iterum ratione secundi, quia secundum hoc etiam qui plures fornicario concubitu cognosceret, irregularis esset; quod falsum est; ergo nullo modo bigamia irregularitatem causat.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis per sacramentum ordinis minister sacramentorum constituitur; et ille qui aliis sacramenta ministrare debet, nullum defectum in sacramentis pati debet: defectus autem in sacramento est, quando sacramenti significatio integra non invenitur: sacramentum autem matrimonii significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam, quae est unius ad unam; et ideo requiritur ad perfectam significationem sacramenti, quod vir sit tantum unius uxoris vir, et uxor sit tantum unius viri uxor: et ideo bigamia, quae hoc tollit, irregularitatem inducit. Et sunt *quatuor* modi bigamiae: *primus* est, cum quis plures habet uxores de jure successive: *secundus*, cum simul habet plures, unam de jure, aliam de facto: *tertius*, cum habet plures successive, unam de jure, aliam de facto: *quartus*, quando viduam ducit in uxorem, et ideo in omnibus his est irregularitas adjuncta. Alia autem causa consequens assignatur; quia in illis qui accipiunt sacramentum ordinis, maxima spiritualitas debet apparere: *tum* quia spiritualia ministrant, scilicet sacramenta; *tum* quia spiritualia docent, et in spiritualibus occupari debent: unde cum concupiscentia maxime spiritualitati repugnet, per quam totus homo caro efficitur, non debet aliquod signum concupiscentiae permanentis in eis apparere; quod quidem apparet in bigamis, qui una uxore contenti esse noluerunt. Tamen prima ratio est melior.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod multitudo plurium uxorum simul existentium est multitudo simpliciter: et ideo talis multitudo totaliter significationi sacramenti repugnat; et propter hoc tollitur sacramentum: sed multitudo plurium uxorum successive est multitudo secundum quid; et ideo non tollit significationem sacramenti totaliter, nec sacramentum evacuat quantum ad sui essentiam, sed quantum ad sui perfectionem, quae requiritur in illis, qui sunt sacramentorum dispensatores.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis sit in fornicariis majoris concupiscentiae signum, non tamen concupiscentiae ita adhaerentis, quia per fornicationem unus alteri non in perpetuum obligatur: et ideo non est defectus sacramenti.

AD TERTIUM dicendum, quod, sicut dictum est (*in corp. art.*), bigamia causat irregularitatem, in quantum tollit perfectam significationem sacramenti, quae quidem consistit et in conjunctione animorum, quae fit per consensum, et in conjunctione corporum; et ideo ratione utriusque simul oportet esse bigamiam, quae irregularitatem faciat: unde per decretum Innocentii III. ob-

viatur ei quod Magister in litera (*4. Dist. 27.*) dicit, scilicet quod solus consensus per verba de praesenti sufficit ad irregularitatem inducendam.

ARTICULUS II.

279

UTRUM IRREGULARITAS SIT ANNEXA BIGAMIAE,
QUAE CONTINGIT EX HOC QUOD HOMO HABET DUAS UXORES,
UNAM DE JURE, ET ALIARAM DE FACTO.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod irregularitas non sit annexa bigamiae, quae contingit ex hoc quod homo habet duas uxores simul, vel successive, unam de jure, aliam de facto, quia ubi nullum est sacramentum, non potest esse defectus sacramenti: sed quando aliquis contrahit de facto cum aliqua, et non de jure, non est ibi aliquod sacramentum, quia talis conjunctio non significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam; ergo cum irregularitas non consequatur bigamiam, nisi propter defectum sacramenti, videtur quod talem bigamiam irregularitas non consequatur.

2. PRAETEREA. Aliquis accedens ad illam, cum qua contraxit de facto, et non de jure, committit fornicationem, si non habeat aliquam uxorem legitimam, vel adulterium, si habeat: sed dividere carnem suam in plures per fornicationem, vel adulterium, non causat irregularitatem; ergo nec dictus bigamiae modus.

3. PRAETEREA. Contingit, quod aliquis antequam cognoscat carnaliter illam, cum qua de jure contraxit, cum alia contrahat de facto, non de jure, et eam carnaliter cognoscat, sive prima mortua, sive vivente: talis contrahit cum pluribus vel de jure vel de facto, et tamen non est irregularis, quia carnem suam non divisit in plures; ergo ex praedicto modo bigamiae non contrahitur irregularitas.

RESPONDEO dicendum, quod in duobus secundis modis bigamiae contrahitur irregularitatis, quia quamvis in altero non sit sacramentum, est tamen quaedam sacramenti similitudo: unde isti duo modi sunt secundarii; et primus est principalis in irregularitate causanda.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quamvis ibi non sit sacramentum, est tamen ibi aliqua similitudo sacramenti, quae non est in fornicario, vel adulterino concubitu; et ideo non est simile.

Et per hoc patet solutio AD SECUNDUM.

AD TERTIUM dicendum, quod in tali casu non reputatur bigamus, quia primum matrimonium non habuit perfectam significationem suam: tamen si per iudicium Ecclesiae compellatur ad primam redire, et eam cognoscere, statim efficitur irregularis, quia irregularitatem non facit peccatum, sed imperfectio significationis.

ARTICULUS III.

280

UTRUM EX HOC QUOD ALIQUIS DUCIT UXOREM NON VIRGINEM
CONTRAHATUR IRREGULARITAS.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod non contrahatur irregularitas ex hoc quod aliquis ducit uxorem non virginem, quia plus impeditur aliquis